

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Open Access Refereed e-Journal & Refereed & Indexed

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	27.11.2019
Received / Makale Geliş	20.09.2019	Published / Yayınlanma	27.11.2019

SEKTÖREL BANKA KREDİLERİ YÖNÜYLE MUŞ EKONOMİSİ: 2010-2018 YILLARI ARASINA YÖNELİK BİR ANALİZ¹

MUŞ ECONOMY IN TERMS OF SECTORAL BANK LOANS: AN ANALYSIS INTENDED BETWEEN 2010-2018

Öğr. Gör. Safa ACAR

Siirt Üniversitesi, Kurtalan MYO, Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Siirt / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-9578-0198

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1582>

Reference: Acar, S. (2019). Sektörel banka kredileri yönüyle Muş ekonomisi: 2010-2018 yılları arasına yönelik bir analiz. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(44), 3750-3760.

ÖZET

Ekonominin en önemli kilit noktalarından biri de bankacılık sektörüdür. Ekonomi içinde yer alan diğer sektörlerin finansa destekleri bankacılık sektörü sayesinde gerçekleştirilir. Ekonomik yapının genel olarak parasal değerler ekseninde bulunduğu günümüz ekonomilerinde bankacılık sektörü ile bütün sektörler arasında büyük ilişkiler bulunmaktadır. Ekonominin gelişmişlik düzeyleri bankacılık sektörü verileri ile kolay bir şekilde belirlenebilir. Bir yörenin ekonomisinin ne oranda geliştiğini ya da ne oranda büyük bir ekonomiye sahip olduğunu anlamak için bankacılık sektörü verilerine ve diğer sektörlerin bankacılık sektörü ile olan ilişkilerine bakmakta fayda vardır. Ekonomik veriler incelenirken sektörler ile bankalar arasında oluşan ekonomik ilişkiler o yörenin ekonomik durumu hakkında büyük fikirler elde edilmesine yardımcı olmaktadır.

Çalışma kapsamına alınan Muş ilinin ekonomisi bölgenin genel durumuna uygun olarak tarıma dayalı bir yapı sergilemektedir. Mevsim şartlarının zor geçtiği bir bölge olan Doğu Anadolu bölgesinde yer alması sebebiyle tarımsal faaliyetler sadece belli dönemlerde yapılabilmektedir. Bu sebeple tarım sektörünün yanında diğer sektörlerinde faaliyette bulunması gerekir. Tarım sektörünü hayvancılık ve sanayi sektörleri takip etmektedir.

Bu bilgiler ışığında çalışmanın temel amacı Muş ilinin ekonomik durumunun son yıllardaki değişimini incelemektir. Bu çerçevede Muş ilinde faaliyette bulunan sektörlerin bankacılık sektörü ile olan ekonomik ilişkileri yıllar bazında incelenmiş ve aralarındaki ilişki, karşılaştırmalı bir analiz ile değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler ikincil verilerdir ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)'na ait resmi internet sitesinde ilan edilen ve aylık olarak yayınlanan istatistiksel bültenlerden elde edilmiştir. 2010 yılı ile 2018 yılı arasındaki sektörel banka kredileri verileri yılsonu olarak değerlendirilmek amacıyla aralık ayları özelinde dikkate alınmıştır. Aynı zamanda Muş ilinin ekonomik olarak 2010 yılı Aralık ayındaki durumundan 2018 Aralık ayına kadar oluşan gelişmeler ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre bankacılık sektörü ile en yüksek düzeyde ilişkisi olan sektör tarım ve hayvancılık sektörüdür.

Anahtar kelimeler: Muş, Bankacılık Sektörü, Sektörel Banka Kredileri, BDDK.

ABSTRACT

The most important key points of the economy is the banking sector. The financial support of other sectors within the economy is realized through the banking sector. In today's economies, where the economic structure is generally based on monetary values, there are great relations between the banking sector and all sectors. Development levels of the economy can be easily determined by the banking sector data. It is useful to look at the data of the banking sector and the relations of other sectors with the banking sector in order to understand how much a region's economy has developed or to what extent it has a large economy. While analyzing the economic data, the economic relations between the sectors and banks help to obtain great ideas about the economic situation of the region.

The economy of the province of Muş, which is included in the study, shows an agriculture-based structure in accordance with the general situation of the region. Due to the fact that it is located in the Eastern Anatolia region, where seasonal conditions are difficult, agricultural activities can only be carried out in certain periods. For this reason, it should be active in other sectors besides the agricultural sector. There are also livestock and industrial sectors following the agricultural sector.

¹ Bu çalışma, 10-12 Mayıs 2018 tarihlerinde Muş'ta düzenlenen "Tarih ve Kültür Bağlamında Muş Uluslararası Sempozyumu"nda sunulan bildirinin güncellenmiş halidir.

In the light of this information, the main purpose of the study is the change in the economic situation of Muş in recent years. Within this framework, the economic relations of the sectors operating in the province of Muş with the banking sector have been examined on a yearly basis and the relationship between them has been evaluated with a comparative analysis. The data obtained are secondary data and obtained from monthly statistical bulletins published on the official website of the Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA). Sectoral bank loan data between 2010 and 2018 were evaluated in December for the end of the year. At the same time, the economic developments of the province of Muş from December 2010 to December 2018 were tried to be demonstrated. According to the results of the study, the sector with the highest level of relationship with the banking sector is the agriculture and livestock sector.

Key words: Muş, Banking sector, Sectoral Banking Credits, BRSA.

1. GİRİŞ

Bankacılık sektörü neredeyse tüm dünya ülkelerinin ekonomilerinde finansal sistemin en önemli bileşeni olarak kabul edilmektedir (Selçuk & Tunay, 2014: 1). Bu sebeple bir ekonominin genel gelişimini izlemek için genellikle bankacılık verileri kullanılmaktadır. Bankacılık sektöründe ortaya çıkan gelişmeler ile birlikte ekonomik, sosyal ve ticari yönlerden gelişmeler yaşanmaktadır. Bu yaşanan gelişmeler bütün ekonomi üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilere sebep olmaktadır (Acar, Künc, Coşkun, & Çelik, 2017: 94). Ekonominin bu denli etkilendiği bankacılık sektörü hem ulusal ticaret için hem de uluslar arası ticaret için çok önemli bir konumda yer almaktadır. Bankalar bulunduğu ekonomide güvencenin de adresi konumundadır. İçinde bulunduğu ekonomide yaşayan insanların birikimlerinin güvenle saklandığı yer yine bankalarıdır. Kişiler güvenle saklanması için bankaya emanet ettikleri tasarruflarından ayrıca gelir de elde edebilirler. Bankaların bir başka katkısı girişimciler gibi finansman ihtiyacı olan kişilere ya da kurumlara ekonomik destekler sağlamasıdır (Takan & Acar Boyacıoğlu, 2013: 1). Kredilendirme olarak adlandırılan bu işlem ekonomi tarafından çok ciddi bir düzeyde önemli bir fonksiyondur (Hazar & Babuşcu, 2017: 103).

Bankacılığın tarihi ile paranın tarihi benzerlikler gösterir. Paranın fonksiyonlarında ortaya çıkan gelişmeler bankacılık kavramının doğmasına ve gelişmesine yardımcı olmuştur. Eski çağlardaki insanların hükümdarların saraylarına ya da dini mabetlere yönelik yaptıkları ödemeler tarih boyunca ilk bankacılık faaliyetleri olarak kabul edilebilir. Buradaki insanlar dünyadaki ve ahiretteki amaçlarına yönelik ödemelerde bulunmuşlar ve paralarının güvenceye alınmasını ve hırsızlıklardan korunmasını beklemişlerdir. Bu durum günümüz bankacılığına benzetilmektedir. En eski banka yapısı ise Mezopotamya'da ortaya çıkartılan M.Ö. 3400 ile 3200 yılları arasında kullanıldığı düşünülen *Kızıl Tapınak* adlı yerdir. Günümüze kadar korunmuş olan ilk bankacılık ile ilgili yasa da Eshunanca Krallığı'nda kullanılmıştır. Bu yasalarda ilk faiz oranlarının kullanıldığı düşünülmektedir (Takan & Acar Boyacıoğlu, 2013: 2). Yine eski Babil ve Sümer krallıklarında tarım ürünlerinin depolanmasına karşılık bazı kâğıt sertifikaların verildiği keşfedilmiştir. Bu sertifikalar bankacılık ile ilgili yapılan işlemlerin ilk örnekleri arasında yer almaktadır (Acar, 2017: 96). Modern anlamda ilk bankacılık faaliyeti 1609 yılında Amsterdam'da kurulan Amsterdam Bankasıdır. Bu banka tarihteki ilk merkez bankası örneği olarak kabul edilebilir. Hollanda'da ve diğer Avrupa ülkelerinde Amsterdam Bankası kurulmadan önce de banka faaliyetlerine benzer olarak sarraflar ve kasalar bulunmaktadır. Ancak 16. Yüzyıl sonları ve 17. Yüzyıl başlarında modern bankacılık faaliyetleri ortaya çıkmaya başlamıştır (Takan & Acar Boyacıoğlu, 2013: 3).

Çalışmanın ana amacı Muş ilinin ekonomik yapısının bankacılık verileri boyutuyla incelemektir. Çalışma literatür taraması kısmı ile başlamaktadır. Bu bölümde Muş ile ilgili bilgiler ve bankacılık ile ilgili bilgiler verilmiştir. Devam eden bölümde araştırma kısmı yer almaktadır. Daha sonra elde edilen bulgular yıllar itibarıyla karşılaştırılarak sonuca ulaşılmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Bankacılık Sektörü

Bankacılık faaliyetleri tarihin ilk dönemlerine kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. İnsanlık tarihine bakıldığında para ile başlayan ekonomik faaliyetler banka ile daha da ivme kazanmıştır. Banka faaliyetleri, dünya üzerindeki bütün ülkelerin kalkınmalarında ve gelişmelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Shumpeter (1911)'e göre bankacılık ya da finans sektörünün iyi gelişmesi, ekonomideki yenilikçi ürünler üreten ya da teknolojik gelişim sağlayacak firmalara büyük sermaye imkanları sağlamaktadır (Akt.: Tsaurai, 2018: 72). Bu sebeple bütün ülkeler bankacılık sektörüne büyük önem vererek gelişimine katkı sağlamaktadırlar.

Bir ekonomide finansal sistem, finansal araçların, finansal araçların ve finansal faaliyetlerin oluşturduğu önemli bir yapıdır. Bu yapının en önemli ögesi de bankacılık sektörüdür (Yıldırım, 2004: 1).

Banka kelimesinin terim olarak anlamı incelendiğinde İtalyancadan geldiği ortaya çıkacaktır. İtalyancada masa, sıra veya tezgah anlamlarına gelen *banco* kelimesi yıllar içinde banka olarak telaffuz edilmeye başlanmıştır. Türk Dil Kurumu büyük sözlüğünde banka kelimesinin anlamı “Faizle para alıp veren, kredi, iskonto, kambiyo işlemleri yapan, kasalarında para, değerli belge, eşya saklayan ve ticaret, sanayi, ekonomi alanlarında çeşitli etkinliklerde bulunan kuruluş “ olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018). Bankalar genel görev olarak mevduat toplar, kredi verir, para ve kredi politikalarının uygulanması konularında yardımcı faaliyetlerde bulunur, sanayide üretim yapan kuruluşlara mali yönden destekler sağlar, ortaklıklar kurar ve güvenceye alınması gereken maddi değerler için kiralık kasa hizmetleri verir. Bu işlemleri yaparak ülke ekonomisinin kalkınmasına büyük destekler sağlar. Geleneksel bankacılık kavramının aksine modern anlamda banka ekonominin daha fazla içinde ve ihtiyaçların artmasıyla gelime göstermiş bir yapıdadır (Takan & Acar Boyacıoğlu, 2013: 2).

Bankacılık faaliyetleri bir liste halinde şu şekilde sıralanabilmektedir (Yetiz, 2016: 107):

- Aracılık fonksiyonu ile finansla işlemler gerçekleştirir.
- Güvenlik amacıyla kiralık kasalar hizmeti sunar.
- Genel ekonomik kredi ve finans ihtiyacını karşılar.
- Borsa, hisse ve menkul kıymet alım satımı ile ekonomiye katkıda bulunur.
- Müşterilerine kredi kartı, banka kartı ve çek gibi ödeme kolaylaştırıcı ürünler sunar.
- Dış ticaret ve akreditasyon işlemlerine katkılar sağlar.

Tabii ki bankacılık faaliyetleri sadece burada sıralananlarla sınırlı tutulamaz. Ana konuların haricinde alt faaliyetler ile müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamak için faaliyetlerde bulunur. Bankanın ana amaçlarından biri ekonomide fon fazlası olan bireylerden fon fazlalarını toplayıp fon ihtiyacı olan birey ya da kurumsalar sunması olarak kabul edilmektedir. Burada yapılan en önemli faaliyet küçük tasarrufların ekonominin gelişimine katkı sağlayacak üretimi gerçekleştirecek girişimcilere kanalize edilmesidir (Acar, Künc, Coşkun, & Çelik, 2017: 95).

Bankacılık sektörü ile küresel ekonomi arasındaki ilişkiyi gösteren bir olay 2008 yılı küresel ekonomik krizidir. Bu kriz döneminde bankacılık sektörü kararsız bir yapı sergiledi ve bütün dünya ekonomileri bu kararsızlıktan etkilendi. Bu gelişme dünya ekonomisi ile bankacılık sektörünün ne oranda birbirlerine bağımlı olduklarını ortaya koyması açısından çok önemlidir (Mustafina & Limanskis, 2017: 69).

Türkiye’de bankacılık sektörü Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olarak ikiye ayrılabilir. Osmanlı Dönemi’nde 19. Yüzyıla kadar uzanan bir bankacılık tarihi mevcuttur. Ancak Osmanlı’da bankacılık sektörü 20 yüzyıl döneminde yüksek oranda gelişmiştir (Arslan & Hotamışlı, 2007: 196).

Osmanlı Dönemi’nde ilk para *Kaime* adı ile 1840 yılında çıkartılmış ve bütçede oluşan açıkları kapatmakta kullanılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu’nda kurulan ilk banka 1847 yılında Galatalı bankerler tarafından kurulan İstanbul Bankası’dır. 1852 yılına kadar çalışan bu banka kapandıktan sonra 1856 yılında Osmanlı Bankası kurulmuş ve Osmanlı’nın ilk bankası olarak kabul edilmiştir. Osmanlı Dönemi’nden Cumhuriyet Dönemi’ne geçiş noktası olan 1923 yılında Türkiye’de faaliyette bulunan toplam 35 banka bulunmaktaydı ve bu bankaların 22 tanesi ulusal 13 tanesi de yabancı banka yapısındaydı (Yetiz, 2016: 110,111).

Cumhuriyet Dönemi’nde ilk özel banka olan Türkiye İş Bankası 1924 yılında kurulmuştur. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ise 1931 yılında kurulmuştur. 1940’lı yıllar Türkiye için çok partili hayata geçiş ve özel sektörde sermaye birikiminin oluşmasının başlangıcıdır. Bu dönemde (1945-1960) 30 adet özel sektör bankası kurulmuştur. 1960 yılında Banka Tasfiye Fonu kurulmuş ve 1983 yılında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na devredilmiştir (Yazıcı, 2011: 5).

1980’li yılların başlamasıyla birlikte Türkiye’deki bankacılık sektörü önceki dönemlere göre büyük farklılıklar yaşamıştır. Çeşitli kanunların çıkartılması ile bankacılık sektörü daha sağlam bir vaziyete

bürünmüştür. Teknoloji alanındaki hızlı gelişim bankacılık sektörünü de etkileyerek gelişme yaşamasına sebep olurken büyük avantajların yakalanmasını sağlamıştır (Takan & Acar Boyacıoğlu, 2013: 8-11).

Günümüzde banka sektörüne bakıldığında büyük bir gelişme gösterdiği fark edilecektir. BDDK'nın Aralık 2017 tarihli Temel Göstergeler Raporu'na göre Türkiye'de 33 Mevduat Bankası, 13 Kalkınma ve Yatırım Bankası ve 5 Katılım Bankası olmak üzere toplamda 51 banka faaliyette bulunmaktadır. Bu bankaların Türkiye çapında toplamda 11,585 tane şubesi bulunmakta ve bu bankalarda toplamda 208.208 kişi istihdam edilmektedir. Yine aynı verilere dayanarak 2016 yılında bankacılık sektörünün Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya (GSYH) oranı (Toplam Aktif Büyüklüğü / GSYH) 1,05 olarak gösterilmektedir. Bu rakam 2010 yılında 0,87 düzeylerinde bulunmaktadır. 2017 Aralık döneminde Bankacılık sektörü toplam net dönem karı 49 milyar TL'dir (BDDK, 2017).

2.2. Muş Ekonomisi

Muş, Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alır ve bulunduğu yer Yukarı Murat-Van Bölümü olarak adlandırılır. Ağrı, Bitlis, Bingöl, Erzurum, Diyarbakır ve Batman ile komşu konumdadır. M.Ö. 2000'li yıllardan itibaren Asurlular, Urartular, Medler, Persler, Selevkoslar, Roma ve Bizans kontrolüne girmiştir. 1071 yılında Büyük Selçuklular ile Bizanslılar arasında yapılan savaş sonucu Büyük Selçuklu hakimiyetine giren Muş; daha sonraları uzun yıllar Osmanlı egemenliğinde kalmıştır. Bir süre Rusların hakimiyetine girse de daha sonra yine Osmanlı hakimiyetine girmiştir (Sönmez, 2010: 46).

Muş'un genel ekonomik yapısına bakıldığında tarım ve hayvancılık sektörlerinin büyük oranda diğer sektörlerden daha fazla olduğu görülmektedir. Tarım sektörü, sanayi sektörü ile entegre bir yapı oluşturmadığı için çok gelişmemiştir. Sanayileşme sıralamasında Türkiye genelinde son sıralarda bulunmaktadır. Bunun sebebi uzun yıllar tarıma dayalı kapalı ekonomi modelinin tercih edilmiş olması, ilde yeterince sermaye birikiminin olmaması, girişimcilik kültürünün yeterince hakim olamaması, iklim koşullarının sert bir yapıya sahip olması ve yer altı kaynağı sıkıntıları olarak sıralanabilmektedir. Son yıllarda bunca olumsuz gelişmeye rağmen yine de özel sektör girişimleri de oluşmaktadır. Bu işletmelere sunulacak olan çeşitli desteklerle gelişim sağlayabilecektir. İlin genelinde Muş Şeker Fabrikası, Çimento Fabrikası ve Berce Tarım İşletmesi olarak üç büyük işletme mevcuttur (Muş Valiliği, 2018).

3. ARAŞTIRMA YÖNTEM VE BULGULARI

3.1. Araştırmanın Sorunsalı

Bu çalışmanın temel amacı Muş ekonomisinin genel durumunu sektörel bankacılık kredileri çerçevesinde ortaya koymaktır. Bu amaçla ilin 2010-2018 yılları arasında bankacılık faaliyetleri kapsamında sektörel kredi tutarları karşılaştırmalı bir analize tabi tutulmuş ve gerçekleşen değişim gösterilmeye çalışılmıştır. Ekonomik faaliyetler içerisinde bankacılık sektörünün bulunduğu nokta bütün ekonomiyi etkilemektedir. Bu sebeple sektörel banka kredileri de önem arz etmektedir. Sektörel banka kredilerinin artması ekonomiye aktarılan nakit akışı anlamına gelmektedir. Sektörel bazda kullanılan kredi miktarları o sektörün genel ekonomi içindeki önemi hakkında bilgiler içermektedir. Bir sektörün aldığı kredi miktarı ne oranda yüksek olursa o sektöre yapılan yatırımların da yüksek olacağı kabul edilebilir (Mutlu Çamoğlu & Akıncı, 2012: 193). Bu sebeple sektörel krediler çerçevesinde yapılan incelemeler genel ekonomi hakkında bilgilere ulaşabilmemize olanak sağlamaktadır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma tamamen ikincil verilerden yararlanılarak hazırlanmaktadır. Kullanılacak veri seti Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu'nun (BDDK) kendine ait olan web sitesinde yayınladığı cari ve geçmiş dönemlere ait olan verilerden oluşmaktadır. Bu veriler kapsamında muş ilinde sektörel düzeyde kullanılan krediler 2010-2018 yılları arasındaki zaman aralığında incelenmiş ve değişimler değerlendirilmiştir.

3.3. Araştırmanın Varsayımları ve Kısıtları

Araştırmanın geneli itibariyle bazı varsayımlar kullanılmakta ve bazı kısıtlar bulunmaktadır. Araştırmanın varsayımları şunlardır:

- Muş ili kapsamında ekonomik faaliyetlerde bulunan bütün işletmelerin ildeki bankalar ile çalıştıkları varsayılmaktadır.
- Sektörel banka kredisi kullanan bütün banka müşterilerinin bu kredileri yatırıma çevirdikleri varsayılmaktadır.
- İşletmelerin sadece ticari kredi kullandıkları bireysel kredi kullanmadıkları varsayılmaktadır.

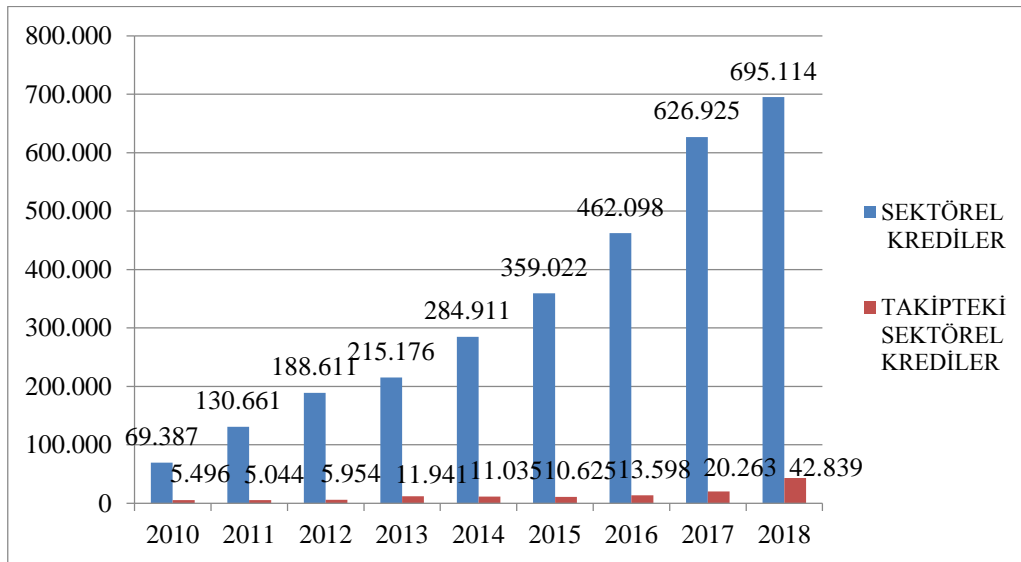
Araştırmanın kısıtları ise şunlardır:

- Yapılan araştırma sadece ikincil verilere dayalı olarak hazırlanmaktadır. Bu çalışmanın anket, odak gözlem ve görüşme gibi yöntemlerle desteklenmemesi bir kısıt olarak kabul edilmektedir.
- Çalışmanın sadece bir ili kapsamı da bir diğer kısıt olarak kabul edilebilir. Bu çalışmanın devamında diğer Doğu Anadolu illeri de aynı araştırma konusuna tabi tutulup bir karşılaştırma yapılması durumunda bölgesel bir sonuç elde etmek mümkün olacaktır.

3.4. Bulgular

BDDK'nın resmi web sitesinde aylık olarak yayınlanan raporlardan, Muş ili ile ilgili kısımlarda yer alan sektörel krediler verileri bu bölüm kapsamında analiz edilerek elde edilen çeşitli bulgular, tablolar ve şekiller yardımıyla aktarılmıştır.

Muş ilinin yıllar itibariyle ortaya çıkan sektörel banka kredileri toplamaları ve takipteki sektörel banka kredileri toplamaları Grafik.1'de gösterilmektedir.

Grafik.1: Muş İli Sektörel Banka Kredilerinin Yıllara Göre Değişimi

Kaynak: (URL-1)

Grafik.1'de Muş ilinin 2010 yılı ile 2018 yılları arasında sektörel banka kredileri verileri bulunmaktadır. Bu verilere göre sektörel banka kredileri miktarı yıllar itibariyle artış göstermektedir. 2010 yılında **69.387.000 TL** olarak gerçekleşmiş ve bu rakamın 5.496.000 TL'si takipteki alacak olarak kaydedilmiştir. Bu değerler toplam kredilerin %7,92'sinin takipte olduğunu göstermektedir. 2018 yılındaki değerlere bakıldığında sektörel banka kredilerinin değeri **695.114.000 TL** olurken bu yıla ait takipteki alacak miktarı ise 42.839.000 TL olarak gösterilmektedir. Bu değerler dikkate alınarak yüzdelik olarak ifade etmek gerekirse toplam kredilerin **%6,16**'lık kısmının takipteki alacakları oluşturduğu görülmektedir. Elde edilen verilerin de ortaya koyduğu gibi 2010 yılından 2018 yılına gelene kadar Muş ilindeki sektörel kredilerin geri dönüş oranları daha fazla olmaktadır.

Muş ilinde verilen toplam kredilerin sektörel bazda miktarları Tablo.1'de gösterilmektedir.

Tablo.1: Yıllar İtibariyle Sektörel Banka Kredilerinin Sektörlere Dağılımı

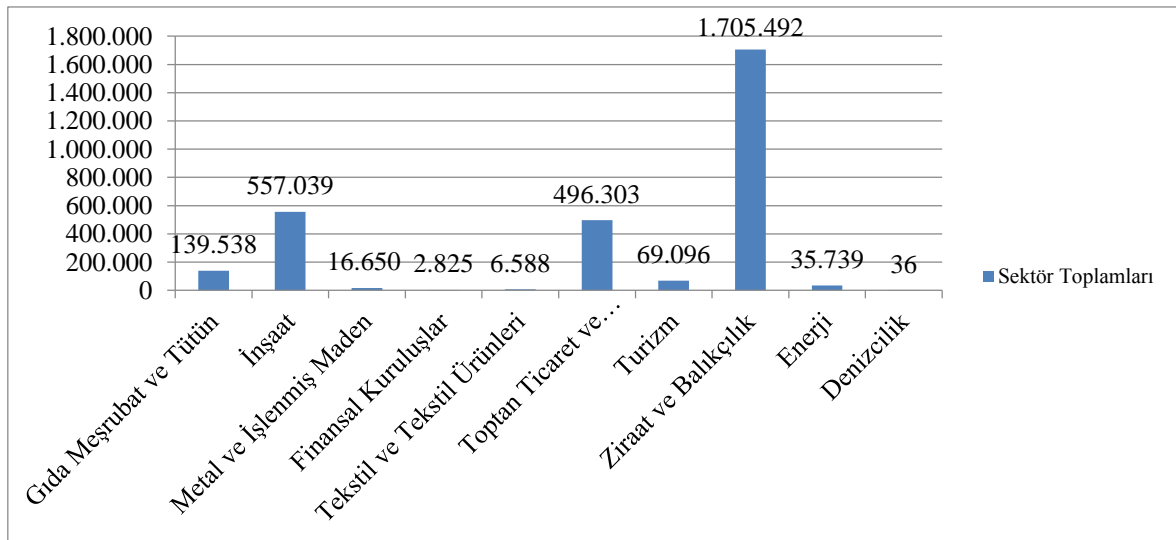
Sektörler	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gıda Meşrubat ve Tütün	756	6.428	9.588	9.308	8.158	14.073	8.738	15.489	67.000
İnşaat	15.208	25.695	47.529	46.142	63.018	60.009	96.208	111.642	91.588
Metal ve İşlenmiş Maden	413	516	1.031	1.512	2.258	1.574	1.102	4.001	4.243
Finansal Kuruluşlar	736	63	215	275	244	130	270	393	499
Tekstil ve Tekstil Ürünleri	122	446	630	73	228	361	480	1.795	2.453
Toptan Ticaret ve Komisyonculuk	11.183	24.596	42.480	36.761	49.570	61.598	69.772	113.937	86.406
Turizm	1.913	3.137	3.606	5.518	4.884	7.270	10.294	12.324	20.150
Ziraat ve Balıkçılık	38.982	69.106	80.902	114.908	155.431	213.398	273.493	353.220	406.052
Enerji	74	638	2.630	679	1.120	609	1.741	14.124	16.723
Denizcilik	0	36	0	0	0	0	0	0	0

Kaynak: (URL-1)

Tablo.1’de yıllara göre kredilerin sektörlere dağılmış hali verilmektedir. Bu verilere göre denizcilik sektörü Muş ilinin karasal yapısı sebebiyle genelde sıfır olarak görülmekte ve toplamda **36.000 TL’lik** bir kredi kullanım miktarı ile son sırada bulunmaktadır. Bölgenin genel yapısına uygun bir şekilde bütün sektörler arasında en yüksek kredi miktarını kullanan sektör ise yıllara göre artan bir yapı oluşturan ve toplamda **1.705.492.000 TL** gibi bir kredi kullanım miktarı ile ziraat ve balıkçılık sektörü oluşturmaktadır. Bu gösterge Muş ilinin ekonomik yapısına çok uygun bir durumdur. Muş ilinin genel ekonomik faaliyeti tarımsal faaliyetler ve hayvansal faaliyetler olduğu için sektörel bazda kullanılan kredi tutarlarının en yüksek miktarda olanının **ziraat ve balıkçılık sektörü** olması şaşırtıcı bir sonuç değildir. **İnşaat sektörü** ile **toptan ticaret ve komisyonculuk sektörleri** ise ikinci ve üçüncü en yüksek kredi miktarlarını oluşturmaktadır.

Tablo.1’e genel olarak bakıldığında yıllara göre artan kredilendirme miktarları burada da görülmektedir. Muş ekonomisinin en önemli sektörleri ziraat, inşaat ve toptan ticaret sektörleri olarak görülmektedir. Ziraat ve Balıkçılık sektörü toplam sektörel kredilerin **%55,60**’ını kullanmakta, inşaat sektörü toplam kredilerin **%19,91**’ini kullanmakta ve toptan ticaret ve komisyon sektörü ise toplam kredi miktarının **%17,54**’ünü kullanmaktadır. Yine aynı verilere göre Muş ilinin tamamında kullanılan sektörel kredilerin **%93,06**’sı ziraat, inşaat ve toptan ticaret komisyonculuk sektörleri tarafından kullanıldığı görülmektedir.

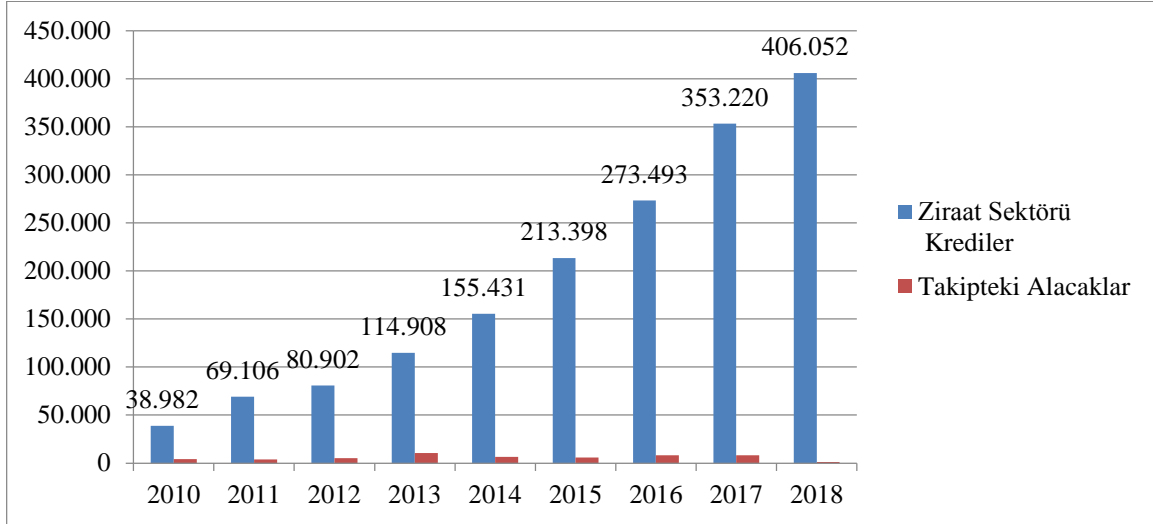
Grafik.2’de 2010-2018 yılları arasında sektörel olarak sağlanan kredilerin toplamları bulunmaktadır.

Grafik.2: Muş İli 2010-2017 Yılları Arasındaki Toplam Banka Kredilerinin Sektörlere Göre Dağılımı

Kaynak: (URL-1)

Grafik.2’de verilen bilgilere dayanarak 2010-2018 yıllarında Muş ekonomisinde kullanılan toplam sektörel kredi tutarı **3.029.306.000 TL** olarak hesaplanmaktadır. 2010-2018 yılları arasında en yüksek kredi kullanılan sektörler **1.705.492.000 TL** ile ziraat ve balıkçılık sektörü, **557.039.000 TL** ile inşaat sektörü ve **496.303.000 TL** ile toptan ticaret ve komisyonculuk sektörleridir. En yüksek kredi kullanan üç sektörün toplam kullandığı kredi tutarı ise **2.758.834.000 TL** olarak gerçekleşmektedir. Bu sektörlerin haricinde kalan sektörlerin toplam faydalandıkları kredi tutarı ise **270.472.000 TL** olarak belirtilmektedir.

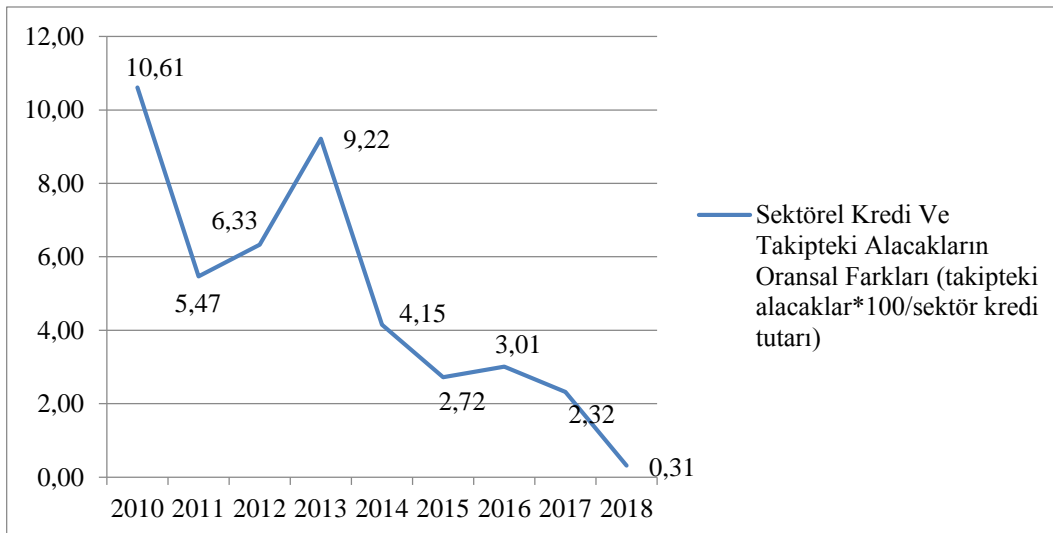
Sektörel bazda yıllara göre sağlanan kredi miktarları ve takipteki alacak miktarları ise Muş ekonomisinin en önemli üç sektörü olan ziraat ve balıkçılık, inşaat ve toptan ticaret komisyon sektörlerinin özelinde sunulacaktır. Bu kapsamda Grafik.3; ziraat ve balıkçılık sektörünün sektörel kredi miktarını ve takipteki alacak miktarlarını yıllar itibariyle göstermektedir.

Grafik.3: Muş İli Ziraat ve Balıkçılık Sektörel Kredilerinin ve Takipteki Alacak Miktarlarının Yıllara Göre Değişimi

Kaynak: (URL-1)

Yine ziraat ve balıkçılık sektörüne ait olan sektörel kredi tutarı ve takipteki alacak tutarı arasındaki oransal ilişki yıllar itibariyle Grafik.4’ de gösterilmektedir.

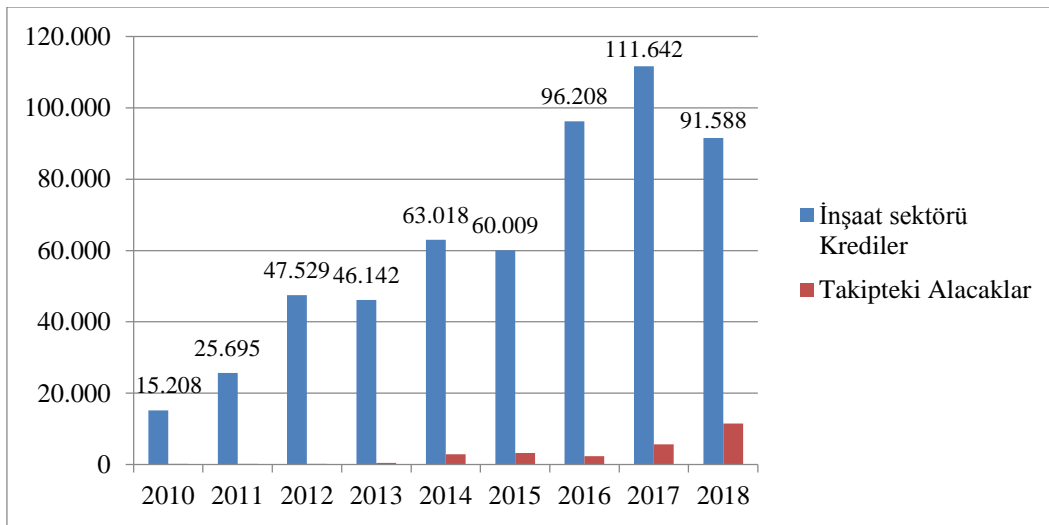
Grafik.4: Muş İli Ziraat ve Balıkçılık Sektörel Kredilerinin ve Takipteki Alacak Miktarlarının Yıllara Göre Oransal Farklarının Değişimi

Kaynak: (URL-1)

Grafik.3 ve Grafik.4 incelendiğinde Grafik.3’te ziraat ve balıkçılık sektörlerinin yıllara göre sektörel kredi ve takipteki alacak tutarları gösterilmektedir. Burada ortaya çıkan durum yıllar itibariyle bu

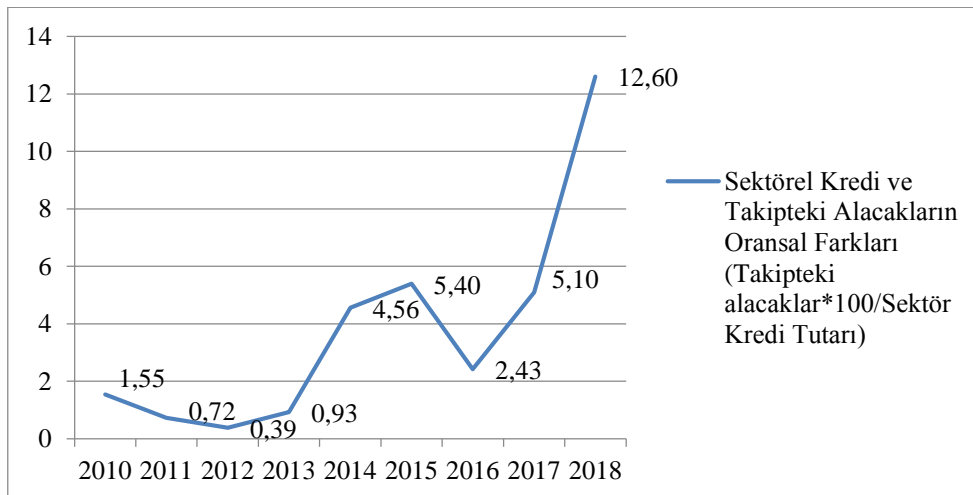
sektöre yönelik olarak sektörel kredi tutarları artış göstermiş ve 2010 yılında **38.982.000 TL** olan sağlanan kredi tutarı 2017 yılı itibariyle **353.220.000 TL** ve 2018 yılında ise **406.052** rakamına ulaşmıştır. Bu rakam Muş ekonomisinin incelenen dönemi çerçevesinde sağlanan en yüksek sektörel kredi tutarı olarak kayıtlara geçmektedir. Grafik.4'te ise yıllara göre sağlanan kredi tutarı ile takipteki kredi tutarları karşılaştırılarak aralarındaki oransal ilişki belirlenmektedir. Bu sonuçlara göre 2010 yılında sağlanan sektörel kredi tutarının **%10,61**'i geri ödenmeyerek takipteki alacaklar bölümüne kaydedilmiştir. Bu oran 2011 ve 2012 yıllarında düşüş gösterse de 2013 yılında bir miktar yükseliş ile **%9,22** seviyesinde oluşmaktadır. Ancak 2013 yılını izleyen yıllarda düşüş trendine girerek 2017 yılında **%2,32** seviyelerine kadar düşüş göstermiştir. 2018 yılında ise bu değer 0,31 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılındaki oran 2010-2018 yılları arasındaki en dip oran miktarıdır. Bu veriler ışığında ziraat ve balıkçılık sektörü Muş ekonomisinin en yüksek sektörel kredi miktarına sahip sektördür. Yıllar itibariyle sağlanan kredi miktarı yükseliş göstermektedir. Sağlanan kredi miktarına karşılık ödenmeyen kredi tutarlarında ise oransal bir düşüş gözlenmektedir. Bu gelişme lokomotif sektör olan ziraat ve balıkçılık sektörünün ekonomiye büyük katkılar sağladığının göstergesi olması bakımından önemlidir.

Grafik.5'te Muş ekonomisinin ikinci en büyük sağlanan kredi tutarına sahip olan sektörü olan İnşaat sektörünün yıllara göre kredi tutarları ve takipteki alacak tutarları gösterilmektedir.

Grafik.5: Muş İli İnşaat Sektörü Kredilerinin ve Takipteki Alacak Miktarlarının Yıllara Göre Değişimi
Kaynak: (URL-1)

Yine inşaat sektörüne ait olan sektörel kredi tutarı ve takipteki alacak tutarı arasındaki oransal ilişki yıllar itibariyle Grafik.6'da gösterilmektedir.

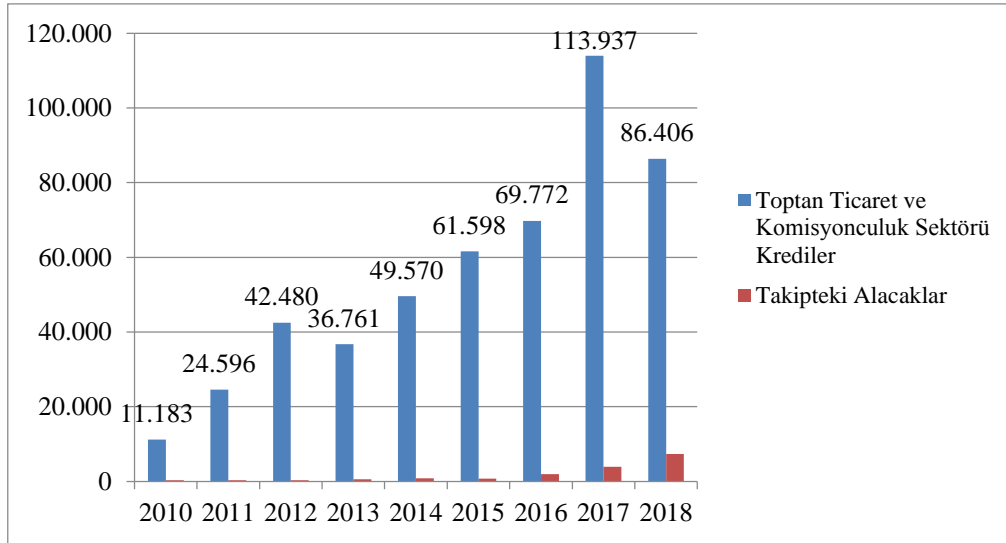

Grafik.6: Muş İli İnşaat Sektörü Kredilerinin ve Takipteki Alacak Miktarlarının Yıllara Göre oransal farklarının Değişimi
Kaynak: (URL-1)

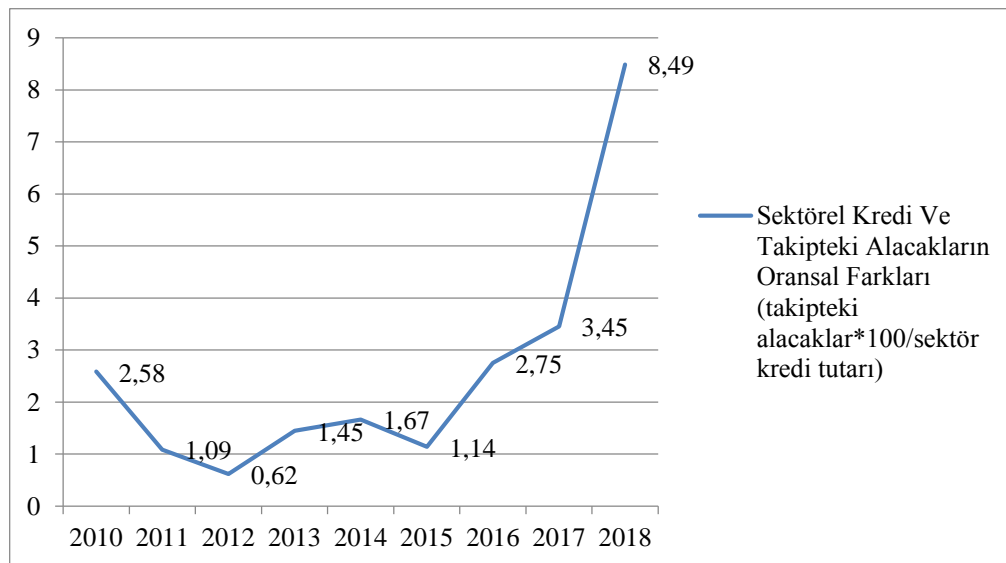
Grafik.5 ve Grafik.6 birlikte analiz edilmiştir. Grafik.5 de sunulan verilere bakılarak genel seyir bakımından ekonominin geneline aykırı gitmediğini söylemek mümkündür. 2010 yılında **15.208.000 TL** olarak gerçekleşen inşaat sektörüne sağlanan sektörel kredi tutarı 2013 ve 2015 yıllarında bir miktar düşüş sergilese bile genel olarak yükseliş trendinde devam etmiş ve 2017 yılında toplamda sağlanan sektörel kredi miktarı **111.642.000 TL** olarak kaydedilerek Muş ekonomisinin üçüncü en yüksek seviyesini oluşturmaktadır. 2018 yılında ise belirli bir düşüş göstererek **91.588.000 TL** seviyelerine gerilemiştir. Grafik.6 incelendiğinde ise sektörel kredileri ile takipteki alacakların karşılaştırılması sonucu ortaya çıkan oransal değerler görülmektedir. Bu değerlere göre en düşük oran **%0,39** ile 2012 yılında oluşurken en yüksek oran ise 2018 yılında **%12,60** olarak gözlenmektedir. Bu oran şu bilgiyi vermektedir, inşaat sektöründe 2018 yılında sağlanan kredilerin %12,60'ı takipteki alacak durumundadır ve geri ödenmemiştir.

Grafik.7'de Muş ekonomisinin üçüncü en büyük kredi tutarına sahip olan sektörü olan toptan ticaret ve komisyonculuk sektörünün yıllara göre kredi tutarları ve takipteki alacak tutarları gösterilmektedir.

Grafik.7: Muş İli Toptan Ticaret ve Komisyonculuk Sektörel Kredilerinin ve Takipteki Alacak Miktarlarının Yıllara Göre Değişimi
Kaynak: (URL-1)

Yine toptan ticaret ve komisyonculuk sektörüne ait olan sektörel kredi tutarı ve takipteki alacak tutarı arasındaki oransal ilişki yıllar itibarıyla Grafik.8'de gösterilmektedir.

Grafik.8: Muş İli Toptan Ticaret ve Komisyonculuk Sektörel Kredilerinin ve Takipteki Alacak Miktarlarının Yıllara Göre oransal farklarının Değişimi
Kaynak: (URL-1)

Grafik.7 ile Grafik.8 verileri ortak olarak açıklanmıştır. Bu kapsamda Grafik.7 toptan ticaret ve komisyon sektörünün yıllara göre kredi tutarlarını ve takipteki alacak tutarlarını göstermektedir. Grafik.7’teki veriler dikkate alındığında 2010 yılı itibariyle Toptan Ticaret ve Komisyonculuk sektörüne sağlanan kredi miktarı **11.183.000 TL** olarak gerçekleşmiş ve 2017 yılına kadar ekonominin genel seyrine uygun olarak artış göstererek **113.937.000 TL** olmuştur. 2018 yılında ise bir düşüş gerçekleşmiş ve **86.406.000 TL** değerine ulaşılmıştır. 2017 değeri 2010-2018 yılları arasında sağlanmış olan sektörel krediler arasında ziraat ve balıkçılık sektöründen sonra en yüksek ikinci kredi tutarıdır. Grafik.8 incelendiğinde ise ekonominin genel seyrinin aksine bir gelişme göze çarpmaktadır. 2010-2018 yılları arasındaki sektörel krediler ve takipteki krediler oransal olarak karşılaştırıldığında 2010 yılında sağlanan kredilerin **% 2,58**’i takipteki kredi kapsamında geri ödemesi gerçekleşmemiş kredileri göstermektedir. Bu oran takip eden yıllarda düşüş trendine girmekte ve 2011 yılında **%1,09** ve 2012 yılında ise dip seviye olan **%0,69** oranına kadar düştüğü görülmektedir. Ancak yine 2013 ve takip eden yıllarda ise yükseliş trendine girerek sırasıyla 2013 yılında **%1,45** seviyesine 2014 yılında **% 1,67** oranına yükselmektedir. 2015 yılında hafif bir düşüş ile **%1,14** seviyesine geri çekilse bile yükseliş trendi devam ederek 2016’da **%2,75** ve 2017 ‘de **%3,45** oranında geri ödenmeyen kredi tutarı olduğu görülmektedir. Bu değişim genel gidişatın aksine bir seyir oluşturmaktadır. 2018 yılına gelindiğinde ise yıllar itibariyle en yüksek oran olan **%8,49** değerine ulaşılmıştır. 2018 yılında en yüksek seviyesine yükselen takipteki alacaklar tutarı oranı **7.337.000 TL** olarak gösterilmektedir.

Burada ayrıntılı olarak açıklanan üç sektör (ziraat ve balıkçılık, inşaat ve toptan ticaret ve komisyonculuk sektörleri) dışında kalan 7 sektör oransal olarak çok düşük seviyelerde sektörel bazda krediler kullanılmaktadırlar. Grafik.1, Grafik.2 ve Tablo.1’de ayrıntılı olarak incelenip gösterildiklerinden dolayı burada ayrıca analize konu edilmemişlerdir.

4. SONUÇ

Bankacılık sektörü bir ekonominin bütün sektörleri ile ilgi olan ve her sektöre finansal destek sağlayabilen bir yapıdadır. Bu sebeple diğer sektörlerden daha önemli bir konumda yer almaktadır. Bir ekonominin genel durumunu ortaya koymak amacıyla bankacılık sektörünün sağlamış olduğu kredilerin miktarlarına bakmak ekonominin genel yapısı hakkında bilgilere ulaşılmasını sağlayabilmektedir. Bu sebeple, çalışmada Muş ili kapsam içine alınmış ve Muş’un ekonomik yapısı analiz edilebilmek için bankacılık verileri kullanılarak sektörel kredi miktarları ile ekonomiye katkıları arasındaki bağ tespit edilmeye çalışılmıştır.

Elde edilen verilere göre Muş ekonomik olarak bölgenin coğrafi şartlarının etkisi ile ziraat ve balıkçılık sektörleri, inşaat sektörü ve toptan ticaret ve komisyonculuk sektörlerinde diğer sektörlerle görece olarak yüksek kredi kullanımı gerçekleştirilmektedir. 2010 ve 2018 yılları arasında kapsayan çalışmanın verilerine göre bu dönemde kullanılan toplam sektörel kredi tutarı **3.029.306.000 TL** olarak hesaplanmaktadır. Bu rakamın ise **%91,07**’si ise sadece ziraat ve balıkçılık, inşaat ve toptan ticaret ve komisyonculuk sektörleri tarafından kullanılmıştır. Geri kalan sektörler toplamda **270.472.000 TL** kredi kullanımı ile çok küçük bir değer oluşturmaktadır. Yıllara göre değişime bakıldığında ise son yıllara doğru yükselen bir eğilimde kredi kullanım oranlarının arttığı gözlemlenmektedir. 2010 yılında sektörel olarak kullanılan kredi tutarının toplamı **69.387.000 TL** iken 2017 yılında ortalama 9 katlık bir artış ile **626.925.000 TL** olarak gerçekleşmiş 2018 yılında ise **695.114.000 TL** olarak gerçekleşmiştir. Bu değer ekonomik olarak gelişmenin olduğu izlenimini vermektedir. Ancak kredilerin sektörler arasında oluşturduğu dağılım sadece belli sektörleri kapsadığından dolayı kredinin bütün ekonomiye dağılımı engellemektedir. Muş ekonomisinin sanayi, üretim ve turizm gibi sektörlerle dayanmaması bu durumu ortaya çıkartabilecek en önemli sebeplerdendir. Ziraat, inşaat ve ticaret sektörlerinin yanında turizm, sanayi ve üretim tarzı sektörlerin çeşitli mecralarca desteklenerek gelişimlerinin sağlanması sonucu bu dağılım bütün sektörler arasında eşit bir yapı oluşturabilir ve bu durumun da ekonomiye büyük katkılarının olması beklenebilir. Muş ekonomisi yapı olarak sadece üç sektör sayesinde gelişim gösterdiği için bu durumun değiştirilmesi genel olarak bütün ekonomiye yansıtacak sonuçlar doğuracaktır.

Sonuç olarak muş ekonomisi gelişmeye devam eden ancak gelişimi sırasında belli sektörlerin ön plana çıkması sonucu kredi tutarlarının eşit olarak tüm sektörlerle dağılımının gerçekleşmemesinden dolayı sadece belli sektörlerin geliştiği bir yapı oluşturmaktadır. Sektörel kredilerin bütün sektörler arasında dağılımının gerçekleşmesi ekonominin geneline katkı sağlayacak önemli bir adım olarak ortaya

çıkılmaktadır. Bu sebeple ekonominin daha iyi durumlara gelmesi için sektörel kredilerin bütün sektörleri kapsayacak şekilde dağılımının sağlanması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- ACAR, S. (2017). Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler Siirt İlinde Bankacılık Sektörü. *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)* , 3(14), 96-103.
- ACAR, S., KÜNÇ, S., COŞKUN, K. & ÇELİK, S. (2017). Dokap Bölgesindeki Turizm Faaliyetlerinin Sektörel Kredi Çerçevesinde Belirlenmesi: 2010-2016 Yılları Arası Bankacılık Verilerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi. *Dokap Bölgesi Uluslararası Turizm Sempozyumu*. Trabzon: Üni-Dokap.
- ARSLAN, R., & HOTAMIŞLI, M. (2007). Türk Bankacılık Sisteminde Kurumsal Çevrenin Bankaların Yapı ve Uygulamaları Üzerinde Olusturduğu Tesvik ve Kısıtlamalar. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(1), 195-208.
- BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURULU [BDDK]. (2017). *BDDK Temel Göstergeler Raporu*. https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSSGG/16668tbs_temel_gostergeler_raporu_aralik_2017.pdf Erişim Tarihi: 08.03.2018
- HAZAR, A. & BABUŞCU, Ş. (2017). *Temel Banka Muhasebesi*. Ankara: Akademi Consulting&Training.
- MUSTAFINA, K., & LIMANSKIS, A. (2017). Factors of Profitability Growth as A Sustainability Driver in the Banking Sector. *Journal of Business Management* , 14, 69-85.
- MUŞ VALİLİĞİ. (2018). <http://www.mus.gov.tr/ekonomi-ve-kalkinma> Erişim Tarihi: 03.09.2018
- MUTLU ÇAMOĞLU, S., & AKINCI, M. (2012). Türkiye’de Sektörel Banka Kredilerinin Gelişimi: Bir Zaman Serisi Analizi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi* , 19(1), 193-210.
- SELÇUK, H., & TUNAY, K. B. (2014). *Ticari Banka Yönetiminin Temelleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- SÖNMEZ, M. E. (2010). Muş İlinde Nüfus Hareketlerinin Nedenleri ve Sonuçları. *Türk Coğrafya Dergisi* , (55), 46-57.
- TAKAN, M. & ACAR BOYACIOĞLU, M. (2013). *Bankacılık Teori Uygulama Yöntem*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- TÜRK DİL KURUMU [TDK], (2018). Büyük Türkçe Sözlük: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aa132967d8ea3.37739790 Erişim Tarihi: 08.03.2018
- TSAURAI, K. (2018). An Emprical of the Determinants of Banking Sector Development in the Sadc Countries. *The Journal of Developing Areas* , 52(1), 71-84.
- YAZICI, M. (2011). *Bankacılığa Giriş*. İstanbul: Beta Yayınları.
- YETİZ, F. (2016). Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 107-117.
- YILDIRIM, O. (2004). Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler. *Dış Ticaret Dergisi, Dış Ticaret Müsteşarlığı*.
- URL 1. <http://ebulten.bddk.org.tr/finturk> Erişim Tarihi: 18.09.2019